

Socialisatie in Sarnámi cultuur¹

Krishna Autar

Inleiding

In een gezin en op school worden kinderen gesocialiseerd om later in de eigen gemeenschap en de maatschappij te functioneren. Terwijl thuis de basis wordt gelegd voor taalontwikkeling, sociale omgangsvormen en inwijding in culturele gebruiken, leren kinderen op school vooral instrumentele vaardigheden, zoals lezen, schrijven en rekenen. Hoe wordt er gedacht en gehandeld in Hindostaans Nederlandse gezinnen bij opvoeding en onderwijs?

Beschrijving van hun opvattingen over opvoeding en opvoedingspraktijken vindt plaats aan de hand van enkele sleutelbegrippen. Opvoedingsdoelen, opvoedingswaarden, opvoedingsmiddelen en opvoedingsstijlen die Hindostaanse Nederlanders hanteren bij het groot brengen van kinderen worden kort op een rij gezet. Hun onderwijsidealen worden belicht door in te gaan op de aspiraties die zij op dit gebied hebben. Tot slot wordt vermeld wat de stand van zaken is met betrekking tot het onderwijs in de eigen thuistaal van Hindostaanse Nederlanders.

De Sarnámi cultuur omvat naast taal, religie, gebruiken en gewoonten ook de manier waarop Hindostanen hun kinderen grootbrengen en ondersteunen bij een succesvolle schoolloopbaan.

Informatie over opvoeding en onderwijs in Hindostaans Nederlandse gezinnen is schaars. Gegevens die voorhanden zijn, zijn gedateerd, weinig betrouwbaar en representatief. De meeste studies op dit gebied zijn zowat van dertig jaar geleden. In een migratiesituatie kunnen in de tussentijd zich allerlei veranderingen en verschuivingen in opvattingen over opvoeding en opvoedingspraktijken hebben voorgedaan. Het ontbreken van recente data over opvoeding in Hindostaanse gezinnen in Nederland kan sommige negatieve stereotype beelden over deze groep versterken. Met deze kanttekening dient rekening gehouden te worden.

Gezinstypen

Onderzoekers onderscheiden drie gezinstypen die bij Hindostaanse Nederlanders voorkomen (Jap-A-Joe en Leseman, 1994, Choenni & Choenni, 2012, Nanhoe, 2012):

- a. Moderne middenklasse Hindostaanse gezinnen vertonen veel overeenkomsten met Nederlandse (hogere) middenklasse gezinnen.
- b. Intermediaire Hindostaanse gezinnen verkeren in een overgangssituatie met gevarieerde sociaal-economische status, met

¹ Gepubliceerd in: Rabin S. Baldewsingh, Naushad Boedhoe en Bris Mahabier (2018). Sarnámi Sanskirti. Surinen, Den Haag.

een zeker behoud van traditionele waarden, opvoedingsdoelen en opvoedingspraktijken.

- c. Traditionele Hindostaanse gezinnen met een lage sociaal-economische status en een sterk behoud van traditionele waarden, opvoedingsdoelen en opvoedingspraktijken.

De laatste twee gezinstypen vormen tezamen volgens een ruwe schatting 80 à 90 % van de totale Hindostaanse gemeenschap (Jap-A-Joe en Leseman, 1994). Daarbij moet worden aangetekend dat Hindostaanse jongeren een steeds hogere opleiding hebben en hun leefpatroon steeds meer overeenkomsten vertoont met dat van Nederlandse jongeren. Deze ontwikkeling zal er ongetwijfeld toe hebben geleid dat het aandeel van het eerste gezinstype in de Hindostaanse gemeenschap in Nederland anno 2018 is toegenomen en in de toekomst nog meer zal toenemen (cf. Oudhof en Harmsen, 2011)²

Opvoedingsdoelen en opvoedingswaarden

In collectivistische samenlevingen worden conformistische waarden benadrukt. Gehoorzaamheid, behulpzaamheid en respect voor ouders, ouderen en autoriteiten zijn belangrijke collectieve waarden (Hofstede, 1997, Eldering, 2002). Naast deze waarden staan bij Hindostanen ook religieus-morele waarden centraal in de opvoeding. Op moreel gebied laten ze zich inspireren door enkele historische geschriften, zoals de heldendichten de Rámáyáná en de Mahábhárátá. Zo wordt voor vrouwen Sita als historisch voorbeeld aangehaald voor deugden als kuisheid en volgzaamheid en Sharvan Kumar voor de deugd respect dat hij voor zijn ouders had (bron: Rámáyáná). Hij verzorgde met veel passie en toewijding zijn beide blinde ouders. En Draupadi uit de Mahábhárátá wordt voor meisjes en vrouwen als een voorbeeld gezien voor de deugd gehoorzaamheid. Ze was getrouwd met de vijf zonen van Pandu, de stamvader van de Pandavá's in de Mahábhárátá.

Zuinigheid, spaarzaamheid, soberheid, ingetogenheid, vlijtigheid zijn andere deugden die in de opvoeding van kinderen belangrijk worden gevonden. Sommige deugden kunnen haaks staan op deugden die in de Nederlandse samenleving van belang zijn. In individualistische samenlevingen worden juist mondigheid, zelfstandigheid en voor jezelf opkomen als belangrijke deugden gezien. Deze deugden worden onder andere op Nederlandse scholen benadrukt (Autar, 2004).

In de opvoedingspraktijk wordt intentioneel gehandeld. Dat wil zeggen dat kinderen doelgericht worden groot gebracht. Doelen die ouders voor oog hebben kunnen in de opvoeding van kinderen verschillen. Hindostaanse ouders willen dat hun kinderen vooruit komen in het leven, dat het hen materieel goed vergaat, goed presteren op school, dat hun kinderen openstaan voor mensen in nood, dat ze niet stelen, gastvrij zijn, niet

² Volgens het CBS heeft de jonge generatie Hindostanen de relatieve achterstand van de oudere generatie weggewerkt. Hieruit mag afgeleid worden dat de jongere generatie Hindostanen door betere opleiding en het acculturatieproces binnen de groep het beter doet.

eigenwijs zijn, zich netjes gedragen en bovenal goede manieren hebben. Hun kinderen moeten het in elk geval later beter hebben dan zij het zelf hebben gehad. Hindostaanse ouders zijn trots als hun kinderen maatschappelijk succes hebben geboekt. Zij genieten van meer status als hun kinderen een hogere opleiding hebben behaald.

Opvoedingsmiddelen

Hindostaanse ouders zetten twee universele middelen in om de opvoedingsdoelen te bereiken: belonen en straffen. Bij het toepassen van sancties worden veelvuldig verbale dreigementen geuit om een bepaald gedrag te corrigeren. Ook het onthouden van diensten, negeren, isoleren en het aanjagen van angsten worden niet geschuwd. Belonen van goed gedrag vindt plaats door loftuitingen en het geven van geld om cadeaus te kopen. Om kinderen aan te sporen worden zij vergeleken met kinderen van andere familieleden of van burens die het in hun ogen beter doen. Ook op de prestaties van oudere broers en zussen die het goed doen wordt gewezen als rolmodel.

In de opvoeding thuis profiteren kinderen van sibling. Oudere broers en zussen helpen jongere kinderen bij huiswerk en treden corrigerend op. Als het onderwijsondersteunend gedrag van ouders tekort schiet wordt dat door sibling gecompenseerd. Verder zorgen Hindostaanse ouders er voor dat hun kinderen bijles en huiswerkbegeleiding krijgen om hun schoolloopbaan positief te beïnvloeden. De kinderen groeien op in een prestatiecultuur.

Opvoedingsstijl

In literatuur wordt onderscheid gemaakt in een aantal opvoedingsstijlen. Autoritaire, autoritatieve en anti-autoritaire opvoedingsstijlen zijn drie bekende vormen. Kenmerkend voor een autoritaire opvoedingsstijl is dat opvoeders veel verbieden, vermanen, corrigeren en soms fysiek straffen (slaan), zonder het kind te vertellen waarom het gedrag niet correct is. De machtsafstanden tussen een volwassene en een kind zijn bij deze stijl groot. De volwassene oefent macht uit op het kind door bijvoorbeeld zijn stem te verheffen, met de wijsvinger te vermanen, het kind te negeren, te slaan, het kind weg te sturen oftewel zware druk uit te oefenen om het kind te laten gehoorzamen. In dit kader krijgen de vragen en opmerkingen van kinderen de kwalificatie 'brutaal'.

Daarentegen stellen volwassenen die een autoritatieve opvoedingsstijl voorstaan ook grenzen aan het gedrag van het kind. Zij communiceren echter met het kind waarom een bepaald gedrag niet wordt getolereerd. In de praktijk wijzen volwassenen (ouders en leerkrachten) die deze opvoedingsstijl hanteren op de gevolgen van gedrag of op eerder gemaakte afspraken door middel van uitleg. In de praktijk blijkt dat de moderne middenklasse Hindostaanse gezinnen een warme autoritatieve opvoedingsstijl gebruiken bij het grootbrengen van hun kinderen en vormen de gezinstypen b en c meer een autoritaire stijl.

Opvoedingspraktijk in Suriname

De aanpak in de opvoeding verschilt naar gelang de leeftijd van het kind. De eerste levensfase kenmerkt zich door veel toegevendheid van de Hindostaanse ouders in Suriname. Het jonge kind slaapt en drinkt naar behoefte. Kleuters worden vrijwel zelden gestoord met eisen, opdrachten of directieven. Disciplineren vindt vanaf de leeftijd van 7 à 8 jaar plaats. In Suriname werden kinderen vanaf deze leeftijd ingeschakeld in de huishouding of om te werken op het veld. De normen en waarden worden vanaf deze leeftijd wat strakker gehouden. Sancties variëren van psychologische tot lijfstraffen. Als berisping, schelden en schreeuwen niet helpen dan volgen lijfstraffen (Wijland en Zegers, 1978). Het is niet helder in welke mate deze opvoedingspraktijk zich voordoet in Nederland. In tegenstelling tot andere migrantengroepen is er nog geen onderzoek gedaan naar de opvoedingssituatie in Hindostaanse gezinnen in Nederland. De kans is groot dat veel Hindostaanse moderne middenklasse gezinnen zich momenteel niet direct zullen herkennen in deze opvoedingspraktijk.

Verhalen

In de opvoeding worden vele voorbeelden en rolmodellen aan de hand van volkskunsten en volksverhalen (*khissá's*), *nátaks* (toneelstukken), *gáná's* (liederen), films aan kinderen doorgegeven. Er bestaan volksverhalen met de jakhals (*siyár*) in de hoofdrol en verhalen over de wijze Birbal (Van Kempen, 2002). Naast deze volksverhalen kunnen ouders gebruik maken van enkele jeugdboeken zoals: '*Jairam vertelt...*' van André Loor en '*De Fluitspeler*' van Sita Kishna. Loor vertelt in zijn jeugdboek de belevenissen van een Hindostaanse jongen die in het begin van de vorige eeuw in Suriname aankomt. In het jeugdboek '*De fluitspeler*' zijn enkele volksverhalen door de auteur opgetekend in het Nederlands en het Sarnámi.

In de buitenschoolse tijd gaan kinderen, vooral meisjes, naar dansscholen, waar zij leren dansen en bewegen in een of meer Indiase klassieke dansstijlen. Het is niet duidelijk in hoeverre de danspedagogen de kinderen sensitief maken voor Sarnámi dansstijlen, zoals *paturiyá ke nác*, *ahirwá ke nác*, *baithak gáná ke nác* en *laundá ke nác*. Hoewel er sprake is van een stijgende belangstelling voor de *baithak gáná* is het niet altijd bekend waar kinderen en jongeren cursussen in deze zangstijl kunnen volgen.

Eigen scholen

Sommige ouders sturen hun kinderen naar een eigen school waar specifieke aandacht is voor de gezinscultuur en de eigen godsdienst. In de beleving van de ouders voeden deze scholen hun kinderen in het verlengde van hun thuissituatie op. Nederland telt zes hindoe en twee Hindostaans islamitische basisscholen. Daarvan zijn in Den Haag twee basisscholen van de Hindoe richting en één basisschool van een Hindostaans islamitische gezindheid. Op het gebied van culturele en

religieuze vorming verzorgen Hindoescholen naast het regulier onderwijs ook Hindostaanse (klassieke) dans en muziek, mantra's, meditatie en *bhajans* (religieuze zang). Bovendien krijgen de kinderen onder schooltijd op de Hindoescholen Hindi-lessen en op de Hindostaans islamitische scholen lessen in het Arabisch.

In Suriname lijken de perspectieven beter te zijn. Van oudsher worden in Suriname Hindi-lessen verzorgd in de vrije tijd van kinderen. Ook de 28 Hindoescholen³ voor het primair en voorgezet onderwijs hebben het vak Hindi op het lesprogramma staan. Volgens een informant⁴ worden op de vijf Hindostaans-islamitische scholen⁵ voor het primair en voortgezet onderwijs ook Urdu-lessen gegeven. Die lessen worden in de meeste gevallen door de klassenleerkracht of een vakleerkracht in het voortgezet onderwijs gegeven. Het is niet bekend of de docenten voldoende gekwalificeerd zijn voor de verzorging van de Hindi- en Urdu-lessen. De vraag is ook of de overheid bekwaamheidseisen stelt aan deze docenten. Het gaat hier immers om formeel onderwijs dat onder toezicht van de overheid wordt verzorgd.

In 1986 is de Sarnámi spelling in Suriname gestandaardiseerd. De invoering van het onderwijs in het Sarnámi laat echter nog op zich wachten. Zo ook de ontwikkeling van Sarnámi leermiddelen voor deze scholieren.

Miskening eigen thuistaal

Opvallend is dat geen van deze scholen oog hebben voor het Sarnámi, de thuisstaal van Hindostaanse Nederlanders. Een mogelijke verklaring hiervoor kan gezocht worden in besluiten die in het verleden zijn genomen. In Nederland konden Hindostaanse scholieren tot 1998 in het primair en voortgezet onderwijs geen onderwijs krijgen in de lands- of thuistaal. Na een wijzigingswet op het po en vo in 1998 werd de mogelijkheid geopend voor de invoering van het Onderwijs in Allochtone Levende Talen (OALT). Ook Hindostaanse leerlingen mochten vanaf dat moment onderwijs in de lands- of thuistaal volgen. Deze wetwijziging was toen bij uitstek de mogelijkheid voor de ontwikkeling van het onderricht in het Sarnámi. Zelfs wanneer via een schoolrapportage⁶ blijkt dat op een van de Haagse Hindoescholen 68% van de leerlingen het Sarnámi als thuistaal heeft, wordt deze mogelijkheid tegengehouden door een religieuze welzijnselite die een grote voorstander is van het Hindi-onderwijs. Daarmee was de voorkeur voor het Hindi-onderwijs binnen- en buitenschooltijd op de Hindostaanse scholen in Nederland een feit. Precies in de lijn van wat in het herkomstland (Suriname) gebruikelijk was. Een gemiste kans! Terwijl de intrinsieke functie van het onderwijs in de

³ Arya Dewaker telt in totaal 12 scholen: 5 lagere scholen, 3 mulo-scholen, 4 lbgo-scholen
Sanatan Dharm heeft 16 scholen: 8 lagere scholen, 8 mulo- en lbo-scholen.

⁴ Shahied Nanhekhan is een kenner van het Hindostaans-islamitische onderwijs.

⁵ 3 lagere scholen en 2 scholen voor het voortgezet onderwijs (1 mulo en 1 ulo).

⁶ In het schooljaar 2014-2015.

levende talen was gericht op identiteitsversterking, waarbij kinderen het gevoel wordt gegeven dat hun thuistaal er ook toe doet.

Weinig schrijf- en leestrategie

De schrijf- en leestrategie in het Sarnámi zijn nog weinig ontwikkeld. In een recent onderzoek komt naar voren dat in Suriname de taalvaardigheden 'verstaan' en 'spreken' in het Sarnámi in alle schoolklassen hoog ontwikkeld zijn. De lees- en schrijfvaardigheid daarentegen scoren in het Sarnámi laag, de schrijfvaardigheid lager dan de leesvaardigheid (Nederlandse Taalunie, 2012).

Boeken, tijdschriften en leermiddelen zijn nog amper gepubliceerd in deze taal. Ook ontbreekt een geschikt aanbod voor het onderwijs in het Sarnámi aan leerlingen in het basis- en voortgezet onderwijs. Terwijl de onderwijsbehoefte voor het Sarnámi in Nederland kennelijk vrij hoog is (vgl. Extra, Mol en De Ruiter, 2011), zijn er tot nu toe maar enkele cursussen voor volwassenen bekend. De beschikbaarheid van geschikte leermiddelen en goed opgeleide docenten zijn evenzeer gering.

Leermiddelen

In tegenstelling tot de constatering dat de lees- en schrijftraditie in het Sarnámi nog weinig ontwikkeld zijn, is een ontluikend begin van de ontwikkeling van leermiddelen waarneembaar. Naast het leerboek *Ká Hál* (Damsteegt & Jit Narain, 2005) is in het recente verleden een woordenboek Sarnámi-Nederlands/ Nederlands- Sarnámi uitgebracht (Santokhi en Lienhuis, 2004, 2006). Van deze beide auteurs is ook een spreekwoordenboek Sarnámi verschenen. Op het gebied van naslagwerken is in de zomer van 2018 een idioomboek Sarnámi verschenen (Baldewsingh, 2018). Het is nuttig om deze naslagwerken te betrekken bij het onderwijs in het Sarnámi. Het leerboek *Ká Hál* is echter niet zonder meer geschikt voor leerlingen in het basisonderwijs, zeker niet voor de onderbouw, omdat dit leerboek enige grammaticale voorkennis vereist van de leerders.

Het leerboek *Nágarischrift* van Narain e.a. (2003) kan wel gebruikt worden vanaf de bovenbouw van het basisonderwijs. De auteurs van dit leerboek adviseren dat de doelgroep van dit leerboek minimaal vijf schooljaren van de lagere school gevolgd moet hebben.

De cursus *Soeroe se soeroe kar* van Huiskamp (1980) is een mooie aanvulling op het leerboek *Ká Hál* maar niet geschikt voor leerlingen van het basisonderwijs. Als de spelling van dit materiaal aangepast is, kan het gebruikt worden door adolescenten en volwassenen om het spreken in het Sarnámi te oefenen.

Het Sarnamihuis heeft sinds 2015 een online cursus Sarnámi voor adolescenten en volwassenen uitgezet, die uit 12 lessen bestaat.

Voor gevorderde Sarnámi-lezers zijn de literaire werken van onder meer Jit Narain en Rabin Baldewsingh interessant, twee Sarnámisten die veel publicaties op hun naam hebben staan. Ook na deze bescheiden opsomming kan geconcludeerd worden dat het aanbod van geschikte leermiddelen nog gering is.

Ontwikkelwerk

Het is niet ironisch bedoeld als een taalonderzoeker constateert dat publicaties in het Sarnámi met gemak op één boekenplank passen. Er moet dus nog veel werk verzet worden. Een ontwikkelgroep kan zich richten op het formuleren van eindtermen, het ontwikkelen van leermiddelen, het verzorgen van na- en bijscholingen en het maken van toetsen. De ontwikkelgroep dient rekening te houden met de volgende aspecten:

- de omvang van de potentiële leerders
- de vitaliteit van het Sarnámi
- de steun voor het Sarnámi Onderwijs
- de mate van codificatie van het Sarnámi, Romaanse of Nágarischrift of beiden
- de beschikbaarheid en/of ontwikkelmogelijkheden van geschikte leermiddelen
- beschikbaarheid en/of scholingsmogelijkheden van gekwalificeerde docenten.

Naast deze aspecten is het wenselijk dat de ontwikkelgroep multidisciplinair samengesteld is. Behalve taalkundigen, leerpsychologen en onderwijskundigen kunnen mensen uit de praktijk deel uitmaken van deze ontwikkelgroep, zoals leerkrachten uit het primair en voortgezet onderwijs. De ontwikkelgroep dient bovendien rekening te houden met de mogelijkheden die informatie- en communicatietechnologie bieden op het didactische vlak. Zo kunnen online lessen en cursussen aangeboden worden.

Conclusie

Er bestaan geen recente studies over opvoeding en onderwijs in Hindostaanse gezinnen.

In de opvoeding leggen Hindostanen veel nadruk op een goede opleiding. Hun onderwijsaspiraties zijn hoog.

In de meeste Hindostaanse gezinnen worden kinderen streng opgevoed.

Er is wel een trend waarneembaar dat Hindostaanse moderne middenklasse gezinnen toeneemt. In de opvoeding verschillen deze categorie Hindostaanse gezinnen niet van Nederlandse middenklasse gezinnen.

Er bestaat geen lees- en schrijftraditie in de eigen taal.

De eigen scholen hebben geen oog voor het Sarnámi, de eigen thuistaal van de kinderen.

Het is niet bekend in hoeverre onderricht in Sarnámi dansstijlen en muzieksoorten wordt gegeven.

Aanbevelingen

Tot slot enkele aanbevelingen die de moeite waard zijn om in praktijk te brengen:

1. Stimuleer onderzoek naar de opvoedingssituatie in Hindostaans Nederlandse gezinnen.
2. Stel een landelijke werkgroep samen voor het ontwikkelen van leermiddelen.
3. Vraag bibliotheken om Sarnámi-producten in hun collectie op te nemen.
4. Houd verhalen- of opstelwedstrijden om de productie van proza te stimuleren.
5. Verzamel, ontsluit en annotateer alle publicaties met betrekking tot poëzie, proza en educatieve materialen.
6. Her- en vertaal bestaande volksverhalen, sprookjes, kinderverhalen en fabels, etc.
7. Ontwikkel en stimuleer het schrijven van *gánw ke káhání's*⁷, sprookjes, fabels, prentboeken, stripverhalen, kinderboeken, jeugdverhalen en voorleesboeken.
8. Verzamel en ontsluit *sohars*, *birhá's* en andere Sarnámi liedsoorten
9. Organiseer jaarlijks een Sarnámi dictee
10. Breng in kaart welke cursussen in Sarnámi dansstijlen en muzieksoorten worden verzorgd.

Literatuur

- Autar, K. (2004). Omgaan met allochtone leerlingen. In: Bulletin Onderwijs & Inspiratie, nr. 32-7, thema 'Sociaal competent. Unie voor Christelijk Onderwijs, Amersfoort.
- Avoird, T. van der (2001). Determining Language Vitality. The Language use of Hindu communities in the Netherlands and the United Kingdom. Tilburg University Press.
- Baldewsingh, R. (2017). Reeberg. Surinen, Den Haag.
- Baldewsingh, R. (2018). Sarnámi woordenschat, systematisch basisvocabulaire van het Sarnámi. Surinen, Den Haag.
- Choenni, G & Choennie C.E.S. (2012). Sarnami Hindostani 1920-1960. KIT Publishers, Amsterdam.
- Damsteegt, T. & Narain, J. (2005). Ká Hál, Leerboek Sarnami, Surinaams Hindostaans. Derde druk. Saramacca.
- Eldering, L. (2002). Cultuur en opvoeding. Lemniscaat, Rotterdam.
- Extra, G., Mol, T. & Ruiten, J.J. de (2001). De status van allochtone talen thuis en op school. Babylon, Tilburg.
- Ganga, B. (2018). De Rechteroever van de Saramaccarivier. Korte verhalen. Brave New Books, Amsterdam.
- Hofstede, G. (1997). Allemaal andersdenkenden. Omgaan met cultuurverschillen. Contact, Amsterdam.
- Huiskamp, A.B. (1980). Soeroe se soeroe kar. Een audio-visuele cursus Sarnami Hindoestani voor beginners (deel 2). Summer Institute of Linguistics, Paramaribo.

⁷ Zoals Rabin Baldewsingh de geschiedenis van zijn verblijf in Suriname beschrijft in de novelle 'Reeberg' en Bris Mahabier de sociale geschiedenis van zijn geboortedorp 'Magentaweg' in Wanica (zie: www.Sarnamihuis.nl). Ook Bish Ganga deed dat recentelijk over zijn geboortedorp in 'de Rechteroever van de Saramaccarivier' (2018).

- Jap-A-Joe, S. R. & Leseman, P. (1994). Opvoeden in Hindostaanse gezinnen. Een Terreinverkenning. SCO-Kohnstamm Instituut, Amsterdam.
- Kempen, M. van (2006). Een geschiedenis van Surinaamse literatuur. Deel 2. dbnl i.s.m. De Geus, Den Haag.
- Kishna, S. (1986). De Fluitspeler en andere verhalen. Paramaribo.
- Loor, A. (1973). Jairam vertelt... . Nationale Stichting Hindostaanse Immigratie, Paramaribo.
- Marhé, R.M. (1985). Sarnami Bayakaran. Een elementaire grammatica van het Sarnami. SvS, Den Haag.
- Nanhoe, A. (2012). Mijn ouders migreerden om erop vooruit te gaan. Garant, Antwerpen-Apeldoorn
- Narain, J., Oliviera, D. & Pushpita (2003). Het Nágari-schrift voor beginners. The Nágari-schrift for beginners. Paramaribo
- Nederlandse Taalunie (2012). Meertaligheid in het onderwijs in Suriname. Universiteit van Tilburg, Tilburg.
- Oudhof, K. & Harmsen, C. (2011). De maatschappelijke situatie van Surinaamse bevolkingsgroepen in Nederland. In: Bevolkingstrends, 4^e kwartaal 2011. CBS, Den Haag.
- Santokhi, E. & Nienhuis, L. (2004). Sarnami Woordenboek. Een tweetalig woordenboek van het Surinaams Hindostaans. Sampreshan, Den Haag.
- Santokhi, E. & Nienhuis, L. (2006). 500 spreekwoorden en gezegden uit het Sarnámi en Hindi. Sampreshan, Zoetermeer.
- Wijland, R. van & Zegers. J. (1978). Palwar aur Skoel. Gezinssituatie en schoolresultaten van Hindoestaanse leerlingen in Suriname. Utrecht.